

คู่มือการปฏิบัติงาน กระบวนการพัฒนาที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน

๒๕๕๔

หน่วยงานเจ้าภาพ
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖
กรมพัฒนาที่ดิน

คู่มือการปฏิบัติงาน กรมพัฒนาที่ดิน	เรื่อง กระบวนการพัฒนาที่ดิน	
	เอกสารเลขที่	แก้ไขครั้งที่ ๐๐ ฉบับที่
	วันที่บังคับใช้ ๒๕๕๔	หน้า ๑

บันทึกการประกาศใช้

แก้ไขครั้งที่	วัน เดือน ปี	รายละเอียดการแก้ไข
๐๐	... สิงหาคม ๒๕๕๔	ประกาศใช้ระเบียบปฏิบัติการฉบับแรก

สารบัญ

	หัวข้อ	หน้า
	วัตถุประสงค์	๓
	ผังกระบวนการทำงาน กระบวนการพัฒนาที่ดิน	๔
	กระบวนการย่อยที่ ๑ การอนุรักษ์ดินและน้ำ	๕
	ผังกระบวนการทำงาน กระบวนการย่อยที่ ๑ การอนุรักษ์ดินและน้ำ	๗
	กระบวนการย่อยที่ ๒ การปรับปรุงบำรุงดิน	๑๓
	ผังกระบวนการทำงาน กระบวนการย่อยที่ ๒ การปรับปรุงบำรุงดิน	๑๔

๑. วัตถุประสงค์

คู่มือปฏิบัติงานฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและการให้บริการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร และสภาพปัญหาในพื้นที่

๒. ผังกระบวนการทำงาน

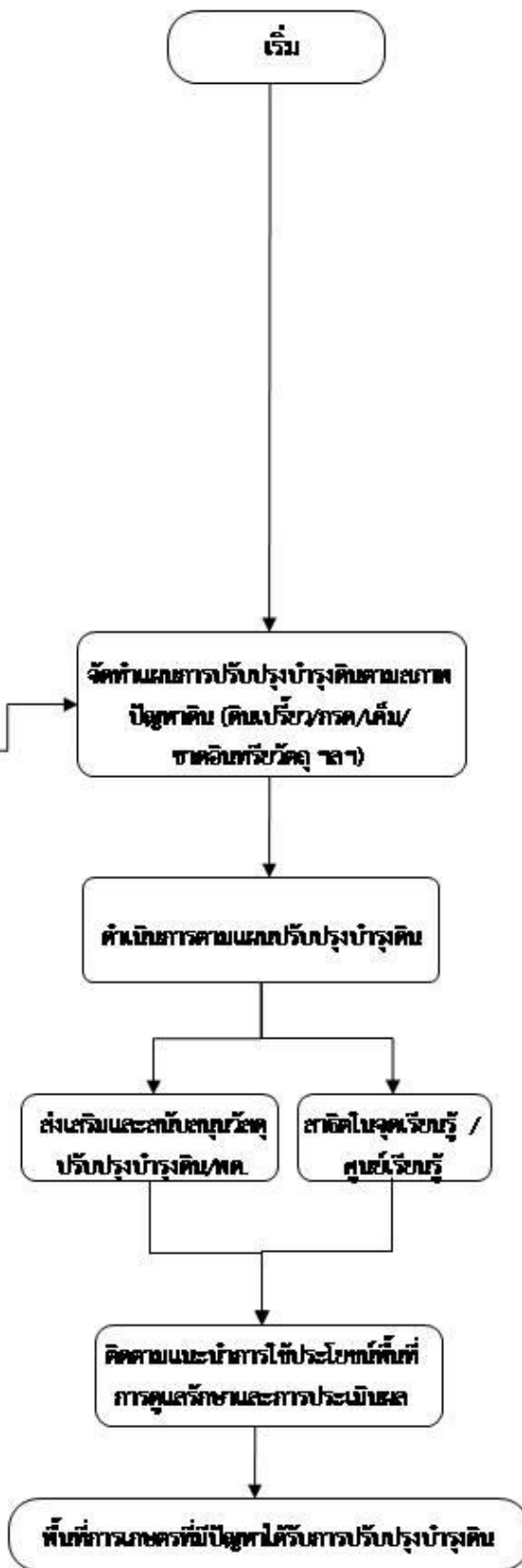
กระบวนการจัดทำแผนการใช้ที่ดิน (เจ้าภาพ : สพข.)

กระบวนการพัฒนาที่ดิน

๑. การอนุรักษ์ดินและน้ำ

๒. การปรับปรุงบำรุงดิน

คู่มือการปฏิบัติงาน

กระบวนการพัฒนาที่ดิน

กระบวนการย่อยที่ ๑ การอนุรักษ์ดินและน้ำ

คู่มือกระบวนการพัฒนาพัฒนาที่ดิน กระบวนการย่อยที่ ๒ การอนุรักษ์ดินและน้ำ

๑. วัตถุประสงค์

๑.๑ คู่มือปฏิบัติงานฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและการให้บริการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรและสภาพปัญหาในพื้นที่

๑.๒ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงสุด เกิดประสิทธิผลในการปรับปรุงบำรุงดินให้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของกรมพัฒนาที่ดิน

๒. ผังกระบวนการทำงาน (Work Flow)

๒.) การอนุรักษ์ดินและน้ำ

ผังกระบวนการ	เวลา	รายละเอียดงาน	ผู้รับผิดชอบ
	ส.ค.	<ul style="list-style-type: none"> - คัดเลือกพื้นที่ดำเนินงานที่เป็นตัวแทนของทรัพยากรดินส่วนใหญ่ของพื้นที่ที่มีปัญหา และเกษตรกรให้ความร่วมมือ เสนอส่วนวางแผน เพื่อพิจารณาพื้นที่ดำเนินงาน - ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากแผนการใช้ที่ดิน ฐานข้อมูลด้านกายภาพและคำขอ/ความต้องการของเกษตรกรและการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น 	สพด. สพข.
	ก.ย.	<ul style="list-style-type: none"> - พิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่เข้าหลักเกณฑ์จำเป็นต้องดำเนินการอนุรักษ์ดินและน้ำ - เจ้าหน้าที่ สพด. ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจการดำเนินงานแก่เกษตรกร 	สพด.
	ต.ค.	<ul style="list-style-type: none"> - สพด.ร่วมกับฝ่ายสำรวจเพื่อทำแผนที่และส่วนวางแผนการใช้ที่ดินดำเนินการศึกษา/สำรวจและวางแผนการใช้ที่ดิน 	สพด. สพข.
	พ.ย.	<ul style="list-style-type: none"> - สำรวจ ออกแบบระบบฯ และ ประมาณราคา 	กข. สพด.
	พ.ย.	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมชี้แจงให้เกษตรกรได้รับทราบเข้าใจและมีส่วนร่วม และจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างเกษตรกรและ สพด. - ออกแบบโครงสร้างระบบฯอย่างละเอียด 	สพด.
	จ.ค.	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการก่อสร้างตามแบบและสัญญา - กำกับ ควบคุมการก่อสร้างให้เป็นไปตามแผน 	สพด. กข.
	ส.ค.	<ul style="list-style-type: none"> - ก่อสร้างเสร็จ จนท. แนะนำการใช้ประโยชน์แก่เกษตรกร/ชุมชน ให้เกิดความคุ้มค่า - ถ่ายโอนแหล่งน้ำให้ อปท. ??? 	สพข.
	มี.ค.	<ul style="list-style-type: none"> - จนท. สพด. ติดตามการใช้ประโยชน์พื้นที่ - ส่วนกลางติดตามผลสำเร็จ 	สพด. กข.
	ก.ย.		

๓. ขอบเขต

การจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน (๑:๒๕,๐๐๐) เป็นไปตามขั้นตอนการจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน ในคู่มือการจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน (๑:๒๕,๐๐๐) ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๔

กระบวนการย่อยที่ ๑ การอนุรักษ์ดินและน้ำ เริ่มจาก สพด. ทำการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ ปัญหาทรัพยากรดิน แผนการใช้ที่ดิน นโยบายและทิศทางการพัฒนาของจังหวัด ความต้องการของเกษตรกรและชุมชน จากสารสนเทศที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน จากนั้นเจ้าหน้าที่พิจารณากำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะดำเนินการในแต่ละปี และกำหนดกิจกรรมหลักที่จะดำเนินการในพื้นที่นั้น ๆ ได้แก่ การอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน / การแก้ไขปัญหาดินตามสภาพพื้นที่ โดยพื้นที่ดำเนินการเน้นเขตพัฒนาที่ดินเป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นโครงการสำคัญของกรมฯ ในการสาธิตการพัฒนาที่ดินอย่างเป็นระบบตามขอบเขตลุ่มน้ำ โดยดำเนินการตามคู่มือการจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน กรณีพื้นที่ทั่วไป (นอกเขตพัฒนาที่ดิน) ที่จะนำมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณประจำปี สพด. พิจารณากำหนดพื้นที่เป้าหมาย หากพื้นที่นั้นจำเป็นต้องจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ สพด. ดำเนินการศึกษา สืบหาความเหมาะสมเบื้องต้น สืบหาออกแบบโดยละเอียด (สำหรับกิจกรรมปรับปรุงบำรุงดินไม่ต้องดำเนินการขั้นตอนนี้) แล้วประชุมชี้แจงเกษตรกรให้เกิดความเข้าใจและยอมรับร่วมกัน ตลอดจนปรับแผนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร (ในกรณีที่ต้องได้รับความยินยอมจากเกษตรกร ให้จัดทำเอกสารหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรตามระเบียบของทางราชการที่มีผลบังคับตามกฎหมาย) จากนั้น สพด. จัดทำแผนงานเสนอของบประมาณจากกรมฯ เมื่อแผนงานได้รับการอนุมัติและจัดสรรงบประมาณแล้ว ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบพัสดุฯ แล้วดำเนินการก่อสร้าง หรือดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามรูปแบบและวิธีการที่กำหนดเสร็จแล้วทำการส่งมอบผลผลิตเหล่านั้นแก่ผู้รับบริการ จากนั้น เจ้าหน้าที่ สพด. ร่วมกับหมอดินอาสาที่รับผิดชอบพื้นที่ทำการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง โดยในส่วนของกรมฯ อาจจัดให้มีการประเมินผลสำเร็จของกิจกรรม / โครงการดังกล่าว รวมทั้งสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการตามแบบฟอร์มที่กำหนดไว้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการให้ดีขึ้นต่อไป

๔. ความรับผิดชอบ

๔.๑ อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน / หรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมาย

มีบทบาทหน้าที่อนุมัติโครงการและงบประมาณ

๔.๒ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต

มีบทบาทหน้าที่อนุมัติแบบการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ กำกับดูแล การปฏิบัติงานตามแผน

๔.๓ ผู้อำนวยการกองช่าง

มีบทบาทหน้าที่อนุมัติแบบการก่อสร้างแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ กำกับดูแล การสำรวจออกแบบ และการก่อสร้างแหล่งน้ำและโครงสร้างพื้นฐานด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ ในพื้นที่เฉพาะให้เป็นไปตามแผน

๔.๔ ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดิน

มีบทบาทหน้าที่ พิจารณากลับกรองจัดทำแผนปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร และกำกับดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในทุกกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนและบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

๔.๕ เจ้าหน้าที่ สพด.

มีบทบาทหน้าที่ ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาคัดเลือกพื้นที่เสนอเพื่อจัดทำแผนงานร่วม
สำรวจออกแบบ ประชุมชี้แจงเกษตรกร เข้าดำเนินการในพื้นที่ตามกิจกรรมที่ได้รับจัดสรร
งบประมาณ และติดตามให้คำแนะนำแก่เกษตรกร / ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๔.๖ เจ้าหน้าที่กองช่าง

มีบทบาทหน้าที่สำรวจออกแบบ ควบคุมการก่อสร้างและตรวจรับงานให้เป็นไปตามที่กำหนด

๔.๗ เจ้าหน้าที่ สพข.

มีบทบาทหน้าที่ สำรวจความเหมาะสมเบื้องต้น และออกแบบพื้นที่โครงการจัดหาระบบ
อนุรักษ์ดินและน้ำโดยละเอียด วิเคราะห์ดินพร้อมแนะนำการจัดการดินสำหรับปลูกพืช

๔.๘ ผู้ประเมิน

มีบทบาทหน้าที่ ติดตามผลสำเร็จการปฏิบัติงานของโครงการ

๕. คำจำกัดความ

๕.๑ การอนุรักษ์ดินและน้ำ (Soil and Water Conservation)

หมายถึง การระวังรักษาและป้องกันดิน มิให้ถูกชะล้างและพัดพาไป ตลอดจนการปรับปรุง
บำรุงดินคงความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งการรักษาน้ำในดินและบนผิวดินให้คงอยู่ เพื่อรักษา
ดุลธรรมชาติให้
เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

๕.๑.๑ ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำโดยวิธีพืช (Vegetative Measures)

หมายถึง วิธีการที่เพิ่มความหนาแน่นของพืช การคลุมดิน ป้องกันเม็ดฝนกระทบ
ผิวดิน ตลอดจนการปรับปรุงบำรุงดิน มีการลงทุนต่ำ ซึ่งเกษตรกรสามารถปฏิบัติได้เอง โดยใช้พืชตระกูลถั่ว
บำรุงดิน หญ้าเลี้ยงสัตว์หรือหญ้าธรรมชาติ ปลูกเป็นแถบล้อมความลาดเทของพื้นที่ หรือปลูกพืชคลุมดิน
หรือการใช้ระบบการปลูกพืชแบบผสมผสาน เพื่อลดความแรงของเม็ดฝน ดักตะกอนดินและชะลอ
ความเร็วของน้ำ

๕.๑.๒ ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำโดยวิธีกล (Mechanical Measures)

หมายถึง วิธีการควบคุมน้ำไหลบ่าหน้าดิน โดยการสร้างสิ่งกีดขวางความลาดเทของ
พื้นที่ และทิศทางการไหลของน้ำ ช่วยลดและชะลอความเร็วของกระแสน้ำ เป็นวิธีการอนุรักษ์ที่ดินและน้ำ
ค่อนข้างถาวรและมีประสิทธิภาพสูง แต่ลงทุนค่อนข้างสูง ต้องใช้ความชำนาญในการก่อสร้าง

๕.๑.๓ แหล่งน้ำขนาดเล็ก

หมายถึง แหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณะ เพื่อกักเก็บน้ำและนำไปใช้ประโยชน์ รักษา
ความชุ่มชื้นในดิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินและน้ำ แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
การอุปโภคและบริโภค

๕.๑.๔ บ่อน้ำในไร่นา (Farm Pond)

หมายถึง พื้นที่ที่สร้างขึ้นโดยการขุด หรือทำคันดินล้อมรอบสำหรับเก็บกักน้ำ หรือ
ถมดินขวางกั้นทางเดินน้ำหรือร่องน้ำไว้ในพื้นที่การเกษตร

๖. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๖.๑ เจ้าหน้าที่ สพข. ทำการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากข้อมูลดิน แผนการใช้ที่ดิน การ
จัดการทรัพยากรดินเบื้องต้นของจังหวัด ข้อมูลด้านกายภาพอื่นๆ รวมทั้ง ค่าขอ / ความต้องการของ
เกษตรกร และ อปท. ประกอบกับข้อมูลจากการสำรวจสภาพพื้นที่จริง เพื่อจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของ
การพัฒนาในแต่ละหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ แล้วคัดเลือกพื้นที่ดำเนินงานที่เป็นตัวแทนของทรัพยากรดินส่วน
ใหญ่ของพื้นที่ที่มีปัญหาและเกษตรกรให้ความร่วมมือ เสนอส่วนวางแผนการใช้ที่ดิน เพื่อให้คณะกรรมการ

คัดเลือกพื้นที่ โดย ผอ.ส่วนวางแผนการใช้ที่ดิน เป็นประธาน พิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เป็นพื้นที่ดำเนินงานในเขตพัฒนาที่ดินต่อไป

๖.๒ ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากแผนการใช้ที่ดิน ฐานข้อมูลด้านกายภาพและคำขอ/ความต้องการของเกษตรกรและการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น สพด.พิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่เข้าหลักเกณฑ์ จำเป็นต้องดำเนินการอนุรักษ์ดินและน้ำ / ปรับปรุงบำรุงดิน

๖.๓ เจ้าหน้าที่ สพด. ร่วมกับหมอดินอาสาประสานชี้แจงทำความเข้าใจการดำเนินงานกับเกษตรกร โดยมีผู้นำที่เป็นทางการ / และไม่เป็นทางการ รับทราบและเป็นผู้ประสานให้ความเข้าใจ และยอมรับในเบื้องต้น (ครั้งที่ ๑) ควรมีผู้เห็นชอบไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐

๖.๔ สพด. แจ้ง สพข. / กข. เพื่อประสานพื้นที่เป้าหมาย ให้ฝ่ายสำรวจเพื่อ ทำแผนที่และส่วนวางแผนการใช้ที่ดินของ สพข. ดำเนินการศึกษาความเหมาะสมล่วงหน้า ได้แก่ สำรวจพื้นที่ระดับขอบเขต แผนที่ถือครอง แผนที่ดิน แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินและสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พร้อมทั้งกำหนดเขตการใช้ที่ดิน โดยส่วนวางแผนการใช้ที่ดินช่วย สพด. จัดทำแผนประธาน (Master plan) เฉพาะพื้นที่

๖.๕ นำพื้นที่บางส่วนหรือทั้งหมดของแผนประธานมาออกแบบโครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำโดยละเอียด โดย ส่วนวางแผนการใช้ที่ดินของ สพข. ร่วมกับ สพด. สำหรับการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ สำรวจออกแบบโดยเจ้าหน้าที่ กข.

๖.๖ เจ้าหน้าที่ สพด. และ สพข. นำแบบโครงการไปขอความเห็นชอบและจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างเกษตรกรและสพด. (ประชุมครั้งที่ ๒) ซึ่งควรได้รับความเห็นชอบไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

สำหรับการพัฒนาแหล่งน้ำ ต้องได้รับการยินยอมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. เจ้าของที่ดิน ฯลฯ จากนั้นนำแบบเสนอคณะกรรมการของ สพข. พิจารณานุมัติแบบ และจัดส่งแบบที่จะขออนุมัติเงินงวดประจำปีไปยังกองแผนงาน มาดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบพัสดุฯ ต่อไป

สำหรับแหล่งน้ำ แบบควรได้รับการอนุมัติภายในเดือนสิงหาคม - กันยายน เมื่อเริ่มต้นปีงบประมาณในเดือนตุลาคม จะได้ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างได้ทันที

๖.๗ ดำเนินการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามที่ได้รับอนุมัติงบประมาณ ดังนี้

๖.๗.๑ ดำเนินการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยวิธีพืช (ปลูกหญ้าแฝก) ตามคู่มือการพัฒนาที่ดินสำหรับหมอดินอาสาและเกษตรกร เรื่องหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ (พฤษภาคม ๒๕๕๓)

๖.๗.๒ ดำเนินการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยวิธีกล

๖.๗.๒.๑ ก่อนเข้าก่อสร้างโครงการในพื้นที่ให้ สพด.ทำการขอความเห็นชอบ และจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างเกษตรกรกับส่วนราชการ เป็นครั้งสุดท้าย ต้องได้รับความเห็นชอบจาก อบท. และเกษตรกรสมบูรณ์ ๑๐๐% เพื่อป้องกันปัญหาการร้องเรียน และการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่

๖.๗.๒.๒ ก่อสร้างโครงการตามแบบที่ได้รับอนุมัติ ในกรณีที่ไม่สามารถก่อสร้างได้ตามแบบ ผู้ควบคุมงานและคณะกรรมการตรวจรับงาน ให้ปฏิบัติตามขั้นตอนในระเบียบพัสดุฯ เพื่อขอให้มีการแก้ไขแบบก่อสร้าง ทั้งนี้ ลักษณะการดำเนินงานมี ๒ ลักษณะ คือ

๑) ดำเนินการเอง โดยใช้เครื่องจักรกลของหน่วยงานและจ้างแรงงานปฏิบัติ หรือว่าจ้างเครื่องจักรกล ภาคเอกชน ปฏิบัติงานตามปริมาณงานที่กำหนด / หรือตามชั่วโมงการปฏิบัติงาน

๒) จ้างเหมาทั้งแปลง

เจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้ง ทำหน้าที่ควบคุมงานให้เป็นไปตามข้อกำหนดในสัญญา และตามระเบียบพัสดุฯ ว่าด้วยการควบคุมงาน และคณะกรรมการตรวจรับงาน ปฏิบัติตามขั้นตอนในระเบียบพัสดุฯ

๖.๗.๓ ก่อสร้างแหล่งน้ำเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ

ประกอบด้วย แหล่งน้ำขนาดเล็ก บ่อน้ำในไร่นา และระบบส่งน้ำ ผู้รับจ้างดำเนินการก่อสร้าง ตามที่กำหนดในสัญญา โดยผู้ควบคุมงานและคณะกรรมการตรวจรับงาน ดำเนินการตามระเบียบพัสดุ หากมีปัญหาที่เกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้ควบคุมงาน และคณะกรรมการตรวจรับงานจะวินิจฉัยได้ ให้เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น พิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหาให้ทันเวลา ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ

๖.๘ เจ้าหน้าที่ สพต. ร่วมกับหมอดินอาสา ดำเนินการติดตามตรวจเยี่ยม แนะนำเกษตรกร เจ้าของแปลงที่ได้รับการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ / อบต. ให้สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่และดูแลรักษา ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนแหล่งน้ำ ให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกร / ชุมชนอย่างคุ้มค่า

๖.๙ เจ้าหน้าที่ สพต. ประเมินผลการดำเนินงานของตนเองและหน่วยงานว่ามีจุดอ่อน ปัญหา อุปสรรค การดำเนินงานอย่างไรบ้าง เพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น รวมทั้งให้มีการติดตามประเมินผล สำเร็จของงาน จากเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง (กผง.) หรือ สพข.

๗. กฎหมาย มาตรฐานงาน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๗.๑ กฎหมาย กฎระเบียบและคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

๗.๑.๑ พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๑

๗.๑.๒ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. ๒๕๔๒

๗.๑.๓ คำสั่งกรมพัฒนาที่ดินที่ ๕๒๗/๒๕๕๓

๗.๑.๔ คำสั่งกรมพัฒนาที่ดินที่ ๕๒๙/๒๕๕๓

๗.๑.๕ คำสั่งกรมพัฒนาที่ดินที่ ๕๒๘/๒๕๕๓

๗.๑.๖ ระเบียบคณะกรรมการพัฒนาที่ดินว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขและอัตราค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงบำรุงดินหรือที่ดินหรือการอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นการเฉพาะราย พ.ศ...

๗.๒ คู่มือการปฏิบัติงานและวิธีปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

๗.๒.๑ คู่มือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

๗.๒.๑.๑ คู่มือการดำเนินงานกรมพัฒนาที่ดิน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๒

๗.๒.๑.๒ คู่มือการพัฒนาที่ดินสำหรับหมอดินอาสาและเกษตรกร (พฤษภาคม ๒๕๕๓)

๗.๒.๑.๓ คู่มือการบริหารงานตรวจราชการของกรมพัฒนาที่ดิน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๒

๗.๒.๑.๓ คู่มือแนวทางการจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน (ร่าง) ปี ๒๕๕๔

๗.๒.๒ วิธีปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

๗.๒.๒.๑ นิยามและทางเลือกมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

๗.๒.๒.๒ แนวทางการจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน

๘. การจัดเก็บและเข้าถึงเอกสาร

๘.๑ การจัดเก็บ

ชื่อเอกสาร	สถานที่เก็บ	ผู้รับผิดชอบ	การจัดเก็บ	ระยะเวลา
๑. คำขอของผู้รับบริการ (เกษตรกร อปท. ส่วนราชการ และประชาชนทั่วไป)	หน่วยงานที่รับคำขอ (สพด. สพข. กอง/สำนักที่เกี่ยวข้อง)	ฝ่ายธุรการของหน่วยงาน	เอกสาร	๕ ปี
๒. รายงานผลการศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้น	สพข. สพด. กข.	ฝ่ายธุรการของหน่วยงาน	เอกสาร/ซีดี	๕ ปี
๓. แบบแปลนระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ แหล่งน้ำ พร้อมเอกสารประมาณราคา	กข. สพข. สพด.			
๔. แผนงาน	หน่วยงานของเจ้าของโครงการ	ฝ่ายธุรการของหน่วยงาน	เอกสาร/ซีดี	๑๐ ปี
๕. เอกสารการจัดซื้อจัดจ้าง	หน่วยงานจัดซื้อจัดจ้าง	ฝ่ายธุรการของหน่วยงาน	เอกสาร/ซีดี	๕ ปี
๖. หนังสือยินยอมของเกษตรกร อปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์พื้นที่/เข้าดำเนินการในพื้นที่	สพข. สพด. กข.	ฝ่ายธุรการของหน่วยงาน	เอกสาร/ซีดี	๑๐ ปี
๗. เอกสารประเมินผลโครงการ	หน่วยงานที่ประเมิน	ฝ่ายธุรการของหน่วยงาน	เอกสาร	๑๐ ปี
๘. รายงานสรุปผลการดำเนินการ	สพข. สพด. กข. กผง.	ฝ่ายธุรการของหน่วยงาน	เอกสาร	๕ ปี
๙. บันทึกการประชุมร่วมกับเกษตรกร และผู้ที่เกี่ยวข้อง	สพข. สพด. กข.	ฝ่ายธุรการของหน่วยงาน	เอกสาร	๕ ปี

๘.๒ ผู้มีสิทธิเข้าถึง

เอกสารลำดับที่ ๑

- ๙ เจ้าหน้าที่ทุกระดับของหน่วยงานดำเนินการที่ขอเข้าถึง

๙. ระบบติดตามและประเมินผล

เครื่องชี้วัดคุณภาพ

๙.๑ ร้อยละ ๗๐ ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มาใช้บริการในกระบวนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการพัฒนาที่ดินและน้ำ

เกณฑ์วัดคุณภาพ

๙.๒ วัดความสำเร็จของตัวชี้วัดที่ ๙.๑

กลวิธีในการเข้าถึง

๙.๓ เจ้าหน้าที่ในขั้นตอนที่ต้องสัมผัสกับผู้รับบริการ

คู่มือการปฏิบัติงาน

กระบวนการพัฒนาที่ดิน

กระบวนการย่อยที่ ๒ การปรับปรุงบำรุงดิน

1. วัตถุประสงค์

๑.๑ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินใช้เป็นคู่มือการปฏิบัติงานและการบริการเกี่ยวกับกาปรับปรุงดินให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของเกษตรกรตามมาตรฐานเดียวกัน

๑.๒ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงสุด เกิดประสิทธิผลในการปรับปรุงบำรุงดินให้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของกรมพัฒนาที่ดิน

๒. ผังกระบวนการทำงาน (Work Flow) กระบวนการย่อยที่ ๒ การปรับปรุงบำรุงดิน

ผังกระบวนการปรับปรุงบำรุงดิน	เวลา	รายละเอียดงาน	ผู้รับผิดชอบ
	ส.ค	วิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลดิน สำรวจสภาพพื้นที่ที่มีปัญหา พิจารณาคำขอ / ความต้องการของ เกษตรกร	สพด. สพข.
	ก.ย.	จัดทำแผนงานปรับปรุงบำรุงดิน ตามสภาพปัญหาดิน แผนเงิน งบประมาณ เพื่อแก้ไขปัญหาดิน ในพื้นที่	สพด. สพข.
	พ.ย . มิ.ย	- จนท.สพด.จัดประชุมชี้แจง ฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร - จัดทำแปลงสาธิตในพื้นที่จุด เรียนรู้/ศูนย์เรียนรู้ - สนับสนุนวัสดุปรับปรุงบำรุงดิน - เกษตรกรดำเนินการปรับปรุง บำรุงดินของตนเอง	สพด.
	เม. ย. ก.ย.	- จนท.ติดตามให้คำแนะนำและ ตรวจสอบผลการนำไปใช้ของ เกษตรกร	สพด.
	ต.ค . ธ.ค.	ประเมินผลความสำเร็จ	สพข. กผง. คณะทำงาน ที่ได้รับ มอบหมาย

2. ขอบเขต

คู่มือระเบียบการปฏิบัตินี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาที่ดิน ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน ตั้งแต่ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร/ชุมชน แล้วนำมาจัดทำแผนปรับปรุงบำรุงดินตามสภาพปัญหาแต่ละประเภท ซึ่งการดำเนินการปรับปรุงดิน ประกอบด้วย ดินเปรี้ยว ดินกรด ดินเค็ม ดินเสื่อมโทรม ดินขาดอินทรีย์วัตถุ ฯลฯ โดยมีมาตรการในการปรับปรุงโดยใช้วัสดุปูน เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดและผลิตภัณฑ์สารเร่ง พด. จากนั้นติดตามผลการนำไปใช้ในพื้นที่ของเกษตรกร และติดตามประเมินผล

3. ความรับผิดชอบ

๔.๑ อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน/ หรือรองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน ที่ได้รับมอบหมาย

มีบทบาทหน้าที่อนุมัติโครงการและงบประมาณ

๔.๒ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต

มีบทบาทหน้าที่ กำกับดูแล ติดตาม การดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานที่มอบหมาย และกลุ่มฝ่ายในสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต มีบทบาทหน้าที่สนับสนุน เรื่องข้อมูลด้านวิชาการและวิทยาการ

๔.๓ ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดิน

มีหน้าที่ พิจารณากลับกรองในการจัดทำแผนการปรับปรุงบำรุงดินที่สอดคล้องและเหมาะสมตามสภาพปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ รวมทั้งกำกับดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินให้ดำเนินการเกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

๔.๔ เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน

มีบทบาทหน้าที่ ในการ ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาคัดเลือกพื้นที่เสนอเพื่อจัดทำแผนงานประชุมชี้แจงเกษตรกร เข้าดำเนินการในพื้นที่ตามกิจกรรมที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ และติดตามให้คำแนะนำแก่เกษตรกร/ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๔.๕ เจ้าหน้าที่ สพข.

มีบทบาทหน้าที่ ในการสนับสนุนข้อมูลงานวิจัย เอกสารวิชาการ ในการปรับปรุงบำรุงดินและข้อมูลด้านการจัดการดินสำหรับปลูกพืช ให้แก่สถานีพัฒนาที่ดิน รวมทั้งการร่วมออกแบบงานวิจัย สาธิตทดสอบด้านการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ที่ต้องการใช้งานวิจัยพัฒนาต่อยอด

๔.๖ ผู้ประเมิน/ เจ้าหน้าที่ประเมินผล

มีบทบาทหน้าที่ ติดตามประเมินผลสำเร็จการปฏิบัติงานของโครงการ

๕. คำจำกัดความ

ดินเปรี้ยว หรือดินกรด (Acid soil) หมายถึง ดินที่มีค่า pH วัดได้ต่ำกว่า ๗.๐ ดังนั้น ดินเปรี้ยวจัด (Acid sulfate soil) จึงเป็นดินเปรี้ยวหรือดินกรดชนิดหนึ่ง แต่มีความหมายแตกต่างจากดินกรดโดยทั่วไป หรือดินกรดธรรมดา หนังสือคำบัญญัติศัพท์ ภูมิศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ . ๒๕๒๓) ได้ให้ความหมายว่า acid sulfate soil หมายถึง ดินเปรี้ยวจัด ดินกรดจัด หรือดินกรดกำมะถัน

ดินเค็ม (saline soil) หมายถึงดินที่มีปริมาณเกลือที่ละลายอยู่ในสารละลายดินมากเกินไปจนมีผลกระทบต่ออาการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช เนื่องจากทำให้พืชเกิดอาการขาดน้ำ และมีการสะสมไอออนที่เป็นพิษในพืชมากเกินไปนอกจากนี้ยังทำให้เกิดความไม่สมดุลของธาตุอาหารพืชด้วย

ดินทราย ดินเนื้อทรายเป็นกลุ่มชุดดินที่ไม่อุ้มน้ำ ง่ายต่อการกัดกร่อน ความสามารถในการจับหรือแลกเปลี่ยนประจุธาตุอาหารต่ำ ความอุดมสมบูรณ์ต่ำมาก ขาดสารปรับปรุงบำรุงดิน จากผลการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดิน พบว่ามีดินทรายทั่วประเทศประมาณ ๖ ล้านไร่ กระจุกกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ของ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ ๓ ล้านไร่ และภาคอื่น ๆ ของประเทศ ซึ่งจะต้องมีการจัดการเป็นกรณีพิเศษกว่าดินทั่วไป จึงจะสามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้

ดินเสื่อมโทรม คือ ดินที่มีสภาพแปรเปลี่ยนไปจากเดิม และอยู่ในสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากคุณสมบัติทางด้านต่าง ๆ ของดินไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช เช่นสมบัติทางเคมีของดินมีสภาพเป็นกรดจัด เค็มจัด ทางด้านกายภาพของดินสูญเสียโครงสร้างทำให้เกิดอัดตัวแน่น ขาดความโปร่งพรุน ความอุดมสมบูรณ์ หรือปริมาณธาตุอาหารพืชลดลงและอยู่ในสภาวะไม่สมดุล กิจกรรมของจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์เกิดขึ้นยาก ปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคและข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรอยู่ในระดับต่ำ สาเหตุที่ก่อให้เกิดสภาพดินเสื่อมโทรม เกิดจากการชะล้างพังทลายของดิน และการใช้ที่ดินโดยไม่ถูกต้อง

การปรับปรุงบำรุงดิน หมายถึง การพัฒนาที่ดินที่ไม่เหมาะสมกับการเกษตรให้สามารถใช้ทำการเพาะปลูกพืชให้เจริญเติบโตและให้ผลผลิตได้ตามปรกติ เช่น การปรับปรุงดินเปรี้ยว ดินเค็ม เป็นต้น

ปุ๋ย หมายถึง ปุ๋ยขาว ปุ๋ยมาร์ล ปุ๋ยพลาสติก ยิปซัม โดโลไมต์ หรือสารอื่นที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

พืชปุ๋ยสด หมายถึง พันธุ์พืชที่ใช้ปลูกเป็นปุ๋ยพืชสดที่ดีที่สุดเป็นพืชตระกูลถั่วเช่น ถั่วเขียว ถั่วพุ่ม ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ปอเทือง โสน ถั่วพรี้า ฯลฯ เพราะพืชตระกูลถั่วมีคุณสมบัติพิเศษคือที่รากมีปมเรียกว่าปมรากถั่ว ในปมเหล่านี้มีเชื้อจุลินทรีย์จำพวกไรโซเบียมอยู่เป็นจำนวนมาก ไรโซเบียมนี้สามารถตรึงธาตุไนโตรเจนจากอากาศมาใช้ได้ เมื่อพืชสลายตัวเน่าเปื่อยก็จะเพิ่มธาตุไนโตรเจนและอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน

ปุ๋ยพืชสด เป็นปุ๋ยอินทรีย์ชนิดหนึ่ง ได้จากต้นและใบของพืชปุ๋ยสดที่ปลูกไว้หรือขึ้นเองตามธรรมชาติ เมื่อถึงระยะที่พืชเจริญเติบโตเต็มที่ คือเมื่อพืชเริ่มออกดอกจนถึงดอกบานเต็มที่ ก็ทำการตัดสับแล้วไถกลบหรือไถกลบลงไปดินทั้งต้นก็ได้แล้วแต่ชนิดของพืชหลังจากทิ้งไว้จนเน่าเปื่อยสลายตัวผุพังก็จะให้ธาตุอาหารพืชและเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แก่ดินซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับพืชที่จะปลูกต่อไป

สพข. หมายถึง สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๑-๑๒ ซึ่งเป็นหน่วยงานของกรมพัฒนาที่ดิน ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค

สพด. หมายถึง สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานของกรมพัฒนาที่ดิน ตั้งอยู่ในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศไทย

กผง. หมายถึง กองแผนงาน

๖. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๖.๑ เจ้าหน้าที่ สพด.ร่วมกับ สพข. ดำเนินการ ศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลดิน ข้อมูลสภาพการใช้ที่ดิน แผนการใช้ที่ดิน เขตการใช้ที่ดินระดับตำบล ข้อมูลด้านกายภาพที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ค่าขอและความต้องการของเกษตรกร และ อปท. ที่ได้แจ้งขอรับการสนับสนุนไว้รวมทั้งข้อมูลจากการสำรวจสภาพพื้นที่จริง ตลอดจนนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงบำรุงดินของกรมฯ เพื่อพิจารณาจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ (หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ)

๖.๒ สพด. ร่วมกับ สพข. ดำเนินการวิเคราะห์จัดทำแผนงาน แผนค่าของงบประมาณด้านการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อแก้ไขปัญหาดินแต่ละประเภท กำหนดพื้นที่เป้าหมาย เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย วิธีการแก้ปัญหา ดิน งบประมาณที่ต้องใช้ โดยพื้นที่ดำเนินการ เน้นพื้นที่เขตพัฒนาที่ดินเป็นอันดับแรก พื้นที่นอกเหนือจากนั้น พิจารณาตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนที่ได้จัดไว้ ซึ่งต้องสอดคล้องตามนโยบายเร่งด่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกรมฯ แล้วจัดส่งแผนดังกล่าวเสนอ กผง. เพื่อพิจารณาจัดสรรเป้าหมายและงบประมาณสำหรับดำเนินการต่อไป

๖.๓ เมื่อ สพด. สพข. ได้รับอนุมัติแผนงานและงบประมาณแล้ว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้
 ๖.๓.๑ เจ้าหน้าที่พัสดุ ดำเนินการจัดหาวัสดุปรับปรุงบำรุงดินตามเป้าหมายที่ได้รับอนุมัติ ให้ทันต่อเวลาในการใช้งาน

๖.๓.๒ เจ้าหน้าที่ สพด. ดำเนินการจัดทำ จุดเรียน / ศูนย์เรียนรู้ / แปลงสาธิตทดสอบ ที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ เพื่อแสดงการจัดการดินที่เหมาะสมกับการปลูกพืช เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เกษตรกรได้ศึกษาและดูเป็นตัวอย่าง เพื่อพิจารณานำไปใช้แก้ไขในพื้นที่ดินของตนเอง โดยเจ้าหน้าที่ สพด. จะได้รับคำแนะนำทางวิชาการ จากเจ้าหน้าที่กลุ่มวิชาการของ สพข. และนักวิชาการจากกองส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง

๖.๓.๓ เจ้าหน้าที่ สพด. ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนวัสดุปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

๖.๓.๓.๑ จัดประชุมชี้แจง แนะนำให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของดินในพื้นที่การปรับปรุงแก้ไข การใช้วัสดุปรับปรุงดิน ประโยชน์ที่จะได้รับจากการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อให้เกิดประโยชน์เต็มที่ ควรแจกจ่ายคู่มือ แผ่นพับการปรับปรุงบำรุงดินที่กรมฯ จัดทำไว้ ให้แก่เกษตรกรด้วย

๖.๓.๓.๒ แจกจ่ายวัสดุปรับปรุงบำรุงดินแก่เกษตรกร โดยไม่คิดมูลค่า โดยฝ่ายจัดหาพัสดุ จะกำหนดให้ทำการขนส่งไปกองถึงระดับตำบล / หมู่บ้าน ที่อยู่ของเกษตรกร โดยกองรวมเป็นจุดใหญ่ ๆ แล้วนัดเกษตรกรมารับเพื่อนำไปใช้ในแปลงของตนเอง

ทั้งนี้ เนื่องจากจำนวนวัสดุปรับปรุงบำรุงดินที่กรมฯ จัดหาให้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสาธิตการใช้ประโยชน์ ซึ่งจะมีปริมาณไม่เพียงพอที่เกษตรกรจะนำไปใช้เต็มพื้นที่ ดังนั้นเกษตรกรต้องใช้อัตราคำแนะนำที่เหมาะสมตามขนาดของพื้นที่

การแจกจ่ายวัสดุปรับปรุงบำรุงดินทุกประเภทให้แจกจ่ายตามแผนที่ได้กำหนดไว้และให้เจ้าหน้าที่ สพด. ผู้แจกจ่ายจัดทำทะเบียนหรือแบบฟอร์ม รับ - จ่าย วัสดุ แก่เกษตรกรไว้เป็นหลักฐานประกอบการตรวจสอบด้วย

๖.๔ เจ้าหน้าที่ สพด. ร่วมกับหมอดินอาสา เข้าไปติดตาม ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรปฏิบัติให้ถูกต้อง เช่น ช่วงเวลาการไถกลบพืชปุ๋ยสด ควรอยู่ในช่วงที่พืชออกดอก ซึ่งเป็นเวลาที่ต้นพืชจะแปรสภาพเป็นปุ๋ยในดินได้เป็นอย่างดี รวมทั้งติดตามผลการนำไปใช้ ซึ่งบางกรณี เช่น จุดเรียนรู้ / ศูนย์เรียนรู้ / แปลงทดสอบ จำเป็นจะต้องเก็บข้อมูลการปฏิบัติในแปลงอย่างละเอียด รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการ ตลอดจนจนผลผลิตของพืชหลักที่ปลูก ตัวอย่างดินก่อนและหลังใช้วัสดุปรับปรุงบำรุงดิน รวมทั้งต้นทุน ผลตอบแทนในการผลิต เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ทางวิชาการต่อไป

๖.๕ ประเมินผลสำเร็จของกิจกรรม โดยนักวิชาการของ สพข. หรือ เจ้าหน้าที่จากกองส่วนกลาง / คณะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกรมฯ ให้ดำเนินการประเมินผลผลิต (Out put) หรือผลลัพธ์ (Out come) ของกิจกรรมด้านการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อนำผลมาปรับปรุงยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ กระบวนการดำเนินงานด้านการปรับปรุงบำรุงดินของกรมฯ ต่อไป

๗. กฎหมาย มาตรฐานงาน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๗.๑ กฎหมาย กฎระเบียบและคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

๗.๑.๑ พ.ร.บ.พัฒนาที่ดิน พ.ศ.๒๕๕๑ (มาตราที่เกี่ยวข้อง ๑๖-๑๘)

๗.๑.๒ กฎกระทรวง พ.ศ.๒๕๔๕

๗.๑.๓ พ.ร.บ. ปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. ปุ๋ย (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๕๐

๗.๑.๔ ระเบียบคณะกรรมการพัฒนาที่ดินว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการเงื่อนไข และอัตราค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงบำรุงดินหรือที่ดินหรือการอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นการเฉพาะราย

๗.๒ คู่มือปฏิบัติงานและวิธีปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

๗.๒.๑ คู่มือการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

๗.๒.๑.๑ คู่มือการดำเนินงานกรมพัฒนาที่ดิน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๒

๗.๒.๑.๒ คู่มือการพัฒนาที่ดินสำหรับหมอดินอาสาและเกษตรกร (พฤษภาคม ๒๕๕๓)

๗.๒.๑.๓ คู่มือการบริหารงานตรวจราชการของกรมพัฒนาที่ดิน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๒

๗.๒.๒ วิธีปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

๗.๒.๒.๑ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพของกรมพัฒนาที่ดินเพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรในพื้นที่ ๑๗ ล้านไร่ เพื่อการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติด้านเกษตรอินทรีย์ ปี ๒๕๔๙

๗.๒.๒.๒ การจัดการดินและพืชเพื่อปรับปรุงบำรุงดินอินทรีย์วัตถุต่ำ กรมพัฒนาที่ดิน

๗.๒.๒.๓ พืชตระกูลถั่วและพืชปรับปรุงบำรุงดิน

๗.๒.๒.๔ ปุ๋ยอินทรีย์ การผลิต การใช้ มาตรฐานและคุณภาพ กรมวิชาการเกษตร ๒๕๔๘

๘. การจัดเก็บและเข้าถึงเอกสาร

๘.๑ การจัดเก็บ

ชื่อเอกสาร	สถานที่เก็บ	ผู้รับผิดชอบ	การจัดเก็บ	ระยะเวลา
๑. เอกสารคำขอ..	ธุรการหน่วยงานเจ้าของโครงการ	ฝ่ายธุรการของสพด.	เอกสาร	๕ ปี
๒. รายงานผลการศึกษาเบื้องต้น	ธุรการหน่วยงานเจ้าของโครงการ	ฝ่ายธุรการของสพด.	เอกสาร/cd	๕ ปี
๓. แผน/รายงานผลการปรับปรุงบำรุงดิน	ธุรการหน่วยงานเจ้าของโครงการ	ฝ่ายธุรการของสพด.	เอกสาร/cd	๕ ปี
๔. เอกสารการจัดซื้อจัดจ้าง	หน่วยงานจัดซื้อจัดจ้าง	ฝ่ายธุรการของเขต	เอกสาร/cd	๑๐ ปี
๕. บันทึกการประชุม ต่าง ๆ	ธุรการหน่วยงานเจ้าของโครงการ	ฝ่ายธุรการของสพด.	เอกสาร/cd	๕ ปี
๖. เอกสารประเมินโครงการ	หน่วยงานที่ประเมิน	ฝ่ายธุรการของเขต	เอกสาร/cd	๕ ปี
๗. ผลงานวิจัย	ห้องสมุด กรม ๆ และส่วนวิชาการ	นักวิชาการส่วนวิชาการฯ	เอกสาร/cd เว็บไซต์	ตลอดไป

๘.๒ ผู้มีสิทธิ์เข้าถึง

เอกสารลำดับที่ ๑-๗ ผู้มีสิทธิ์คือ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินทุกระดับ ที่ขอใช้บริการข้อมูล

๙. ระบบการติดตามและประเมินผล

๙.๑ เครื่องชี้วัดคุณภาพ

ชื่อตัวชี้วัด ความพึงพอใจ (ร้อยละ ๗๐ ของผู้เข้ามาใช้บริการด้านการปรับปรุงบำรุงดินในกระบวนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการพัฒนาที่ดินและน้ำ)

๙.๒ เกณฑ์ (ค่าเป้าหมาย) วัดคุณภาพ

ร้อยละของความพึงพอใจของผู้รับบริการ

๙.๓ กลวิธีในการเข้าถึง

เจ้าหน้าที่ในขั้นตอนที่ต้องสัมผัสกับผู้รับบริการ และสัมภาษณ์ หรือแบบสอบถาม